

KAZNENOPRAVNI ODGOVORI NA KORUPCIJU
UZ PRIJEDLOGE *DE LEGE FERENDA*¹

Dr Vanda Božić

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

vanda.bozic@pravo.hr

Doc. dr Tanja Kesić

Kriminalističko-policajska akademija, Beograd

tanja.kesic@kpa.edu.rs

Sažetak: Korupcija je u najširem smislu svaka zlouporaba ovlasti radi stjecanja privatne koristi. Manifestira se na različite i veoma sofisticirane načine, odvija se kako u javnom, tako i u privatnom sektoru i predstavlja jednu od najvećih prijetnji demokratskom poretku i vladavini prava. Mada je stara koliko i ljudsko društvo i označena kao negativna društvena pojava, još uvijek nije definirana na jedinstven način. Uprkos tome, kaznena zakonodavstva sadrže užu ili širu listu koruptivnih kaznenih djela, predviđaju specijalizaciju državnih organa u suprotstavljanju ovom obliku kriminaliteta i propisuju posebne postupke za njegovo procesuiranje. Pored toga, države čine posebne napore i u pravcu razvijanja i unaprijeđenja međunarodne suradnje i implementacije međunarodnih standarda u ovom području. Stoga će u radu biti analizirani najvažniji međunarodni dokumenti, nacionalna zakonodavstva Republike Hrvatske i Republike Srbije, uz osvrt na primjere dobre prakse u suzbijanju koruptivnih kaznenih djela. Posebno će biti analizirane mogućnosti uspješnije borbe protiv korupcije, s obzirom da brojni faktori, među kojima i oni kaznenoprocenog karaktera, utječu na efikasnost i djelotvornost istrage, a time i kaznenog postupka u cjelini.

Ključne riječi: korupcija, koruptivna kaznena djela, procesuiranje korupcije.

¹ Rad je pisan u okviru potpore Hrvatske zaklade za znanost i odobrenog projekta pod br. 1949. „Multidisciplinary Research Cluster on Crime in Transition – Trafficking in Human Beings, Corruption and Economic Crime“.

Pojam i vrste korupcije

Korupcija, *lat. corruptio* – pokvarenost, podmitljivost, potkupljivost, podmićivanje,² jedna je od najnegativnijih i najštetnijih društvenih pojava koja ugrožava temeljne društvene i moralne vrijednosti. Korupciju je moguće i najlakše odrediti kao kršenje moralne norme.³ Koruptivno ponašanje predstavlja svaki oblik zloupotrebe ovlasti radi osobne ili skupne koristi⁴ u javnom i privatnom sektoru. Opasnost korupcije je u tome što ona ugrožava institucije i vrijednosti demokracije, etičke vrijednosti i pravdu.⁵ Najjednostavnije rečeno, korupcija je svaki čin zloupotrebe ovlasti radi privatne koristi. Prisutna je u gotovo svim institucijama, u gotovo svim granama djelatnosti, u zdravstvu, policiji, gospodarstvu, pravosuđu, politici, medijima, prosvjeti, kulturi, i drugim. Korupcija označava devijantno ponašanje djelatnika javne uprave, ponašanje koje nije u skladu s postupanjem po službenoj dužnosti, a koje se čini s namjerom stjecanja privatnog bogatstva ili statusa pojedinca, uže obitelji ili povezane grupe ljudi.⁶ Svaka službena ili odgovorana osoba koja zanemari opći interes te iskoristi svoj položaj i ovlasti, a pritom postupi protivno zakonu kako bi za sebe ili neku drugu osobu izvukla korist, korumpirana je. S druge strane, korumpirana je i ona osoba koja službenoj ili odgovornoj osobi nudi mito ili daje mito kako bi joj izvršila ili propustila izvršiti tražene usluge. Korupciju je nemoguće u potpunosti iskorijeniti, međutim, može se suzbiti političkom voljom, pravnim normama i antikorupcijskim svjetonazorom.⁷

U literaturi se možemo susresti s različitim vidovima i oblicima korupcije, ovisno o tome gdje se pojavljuju i u kojem obliku. Najznačajnija korupcija događa se u javnom sektoru unutar kojeg, s obzirom na rang ovlasti u odlučivanju, možemo razlikovati političku⁸ i administrativnu⁹

2 B. Klaić, *Rječnik stranih riječi*, Zagreb, 1990, str. 744.

3 D. Derenčinović, *Mit(o) korupciji*, Zagreb, 2001, str. 2.

4 *Transparency International* definira korupciju kao „zloupotrebu povjerenih ovlasti za privatnu korist“. *Transparency International Hrvatska: Program predavanja Korupcija i antikorupcijske strategije*, dostupno na: http://www.transparency.hr/upload_data/site_files/198040337020849532211545588342_program-predavanja-korupcija-i-antikorupcijske-strategije.pdf (15. 4. 2016.).

5 A. Kurtović, *Standardi i instrumenti Konvencije UN protiv korupcije u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu, Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva*, Zagreb, 2005, str. 3.

6 Vidi: J. S. Nye, *Corruption and Political Development*, 1967.

7 G. E. Caiden, *Towards a General Theory of Official Corruption*, *Asian Journal of Public Administration*, 10(3), 1988, str. 3–26.

8 Više o tome u: J. Budak, *Korupcija u Hrvatskoj: percepcije rastu, problemi ostaju, Privredna kretanja i ekonomska politika*, 106/2006, Zagreb, str. 67–98.

9 Npr. izdavanje određenog rješenja, uvjerenja ili dozvole po hitnom postupku u zamjenu za mito.

korupciju. Politička korupcija, korupcija visokog ranga (engl. *grand corruption*) zastupljena je među visokim državnim dužnosnicima i političarima koji na osnovu svoje političke moći „vladaju“ institucijama. Administrativna ili birokratska korupcija (engl. *petty corruption*) odnosi se na službene ili odgovorne osobe u javnoj upravi koje su zadužene za donošenje odluka, rješenja, uvjerenja te za izdavanje potvrda. Korupcija ima više oblika, javlja se kroz podmićivanje, pronevjeru, sukob interesa, pristranost, iznuđivanje.¹⁰ Podmićivanje obuhvaća nudenje ili davanje mita radi kojeg će službena ili odgovorna osoba učiniti neku radnju koju ne bi smjela učiniti odnosno koju bi trebala učiniti. Podmićivanje, osim dva saveznika, davatelja i primatelja, može uključivati i posrednika kao treću osobu. Pronevjera sredstava obuhvaća utaju ili krađu sredstava od osobe kojoj su ta sredstva povjerena. O sukobu interesa govorimo kad privatni interes dužnosnika utječe ili može utjecati na njegovu nepristranost u obavljanju javne dužnosti.¹¹ O pristranosti je riječ kad pojedine osobe dobiju posao bez obzira na njihove sposobnosti, a o nepotizmu se radi kad je posao dodijeljen članovima obitelji. Iznuda podrazumijeva protuzakonit pritisak na osobu koji se manifestira prijetnjama ili zastrašivanjem s namjerom da ju se prisili da nešto nezakonito učini.

Svim oblicima koruptivnih radnji urušava se pravni poredak, gubi se povjerenje građana u institucije i vladajući politički poredak, povećava se nejednakost među građanima, a žrtve korupcije postaju oni najslabiji, najsiromašniji i najnezaštićeniji građani.

Korupcija kao veoma složen fenomen može se proučavati s različitih aspekata, od kojih je jedan i kaznenopravni. Baviti se kaznenopravnim aspektom korupcije, zapravo znači ustanoviti da li su i na koji način definirana koruptivna kaznena djela uz analizu specifičnosti kaznenog postupka, odnosno procesnog mehanizma otkrivanja i dokazivanja ovih kaznenih djela. Već pri odgovoru na prvo pitanje nailazimo na problem koji se manifestira u nedostatku jedinstvene definicije korupcije, jer naime, kazneno zakonodavstvo ne sadrži definiciju koruptivnih kaznenih djela, pa se tako korupcija najčešće shvaća kao zloupotreba ovlasti radi privatne koristi (*abuse of power for private gain*).¹²

10 Antikorupcija: Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, <https://pravosudje.gov.hr/istaknute teme/antikorupcija/6154>, isto i, Zajedno protiv korupcije, <http://www.zajednoprotyvkorupcije.org/najcesci-oblici-korupcije/> (15. 4. 2016.).

11 Čl. 2. st. 2. Zakona o sprječavanju sukoba interesa, NN, br. 26/11, 12/12, 124/12, 48/13, 57/15.

12 Ovaj koncept se koristi u Globalnom programu Ujedinjenih naroda protiv korupcije, koji je prihvaćen i u praksi Europske unije (posebno je spominje Izvješčaj Europske unije o borbi protiv korupcije iz 2011. godine).

Međunarodni pravni okvir borbe protiv korupcije

Temeljni Međunarodni pravni okvir borbe protiv korupcije obuhvaća Kaznenopravnu konvenciju Vijeća Europe o korupciji (CLC),¹³ Građanskopravnu konvenciju o korupciji¹⁴ te Konvenciju Ujedinjenih naroda protiv korupcije (UNCAC).¹⁵ Građanskopravna konvencija o korupciji definira korupciju kao traženje, nuđenje, davanje ili primanje, izravno ili neizravno, mita ili bilo koje druge nedopuštene koristi ili mogućnost stjecanja takve koristi koja remeti pravilno izvršavanje bilo koje dužnosti ili ponašanje koje se traži od primatelja mita, nedopuštene koristi ili mogućnosti stjecanja takve koristi.¹⁶ Skupina država za suzbijanje korupcije (GRECO) prati provedbu Građanskopravne konvencije o korupciji od strane stranaka.¹⁷ Prema Kaznenopravnoj konvenciji Vijeća Europe o korupciji (CLC) svaka država potpisnica mora donijeti pravne i druge mjere kojima će u kaznenom zakonodavstvu inkriminirati aktivno i pasivno podmićivanje,¹⁸ trgovanje utjecajem,¹⁹ pranje novca stečenog prekršajima vezanim uz korupciju,²⁰ te u vezi s tim i računovodstvene prekršaje.²¹ Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije (UNCAC) nalaže svakoj državi stranki dužnost donošenja zakonodavnih i drugih potrebnih mjera kako bi se odredila kao kaznena djela, u slučaju namjernog počinjenja: *podmićivanje domaćih i stranih državnih službenika i službenika javnih međunarodnih organizacija,*²² *podmićivanje u privatnom sektoru,*²³ *pronevjera, protupravno prisvajanje tuđe imovine ili drugo preusmjeravanje od strane državnog službenika, pronevjera imovine u privatnom sektoru,*²⁴

13 Criminal Law Convention on Corruption, European Treaty Series – No. 173, Strasbourg, 27. I. 1999, dostupno na: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007f3f5> (17. 4. 2016.), NN, MU, br. 11/00.

14 Civil Law Convention on Corruption, European Treaty Series – No. 174, Strasbourg, 4. XI. 1999, dostupno na: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007f3f3> (17. 4. 2016.)

15 United Nations Convention against Corruption, UN, New York, 2004, dostupno na: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf (17. 4. 2016.), NN, MU, br. 2/05

16 Čl. 2. Zakon o potvrđivanju Građanskopravne konvencije o korupciji, NN, MU, br. 6/03.

17 Čl. 14. *Ibid.*

18 Čl. 2–11. Zakon o potvrđivanju Kaznenopravne konvencije o korupciji, NN, MU, br. 11/00.

19 Čl. 12. *Ibid.*

20 Čl. 13. *Ibid.*

21 Čl. 14. *Ibid.*

22 Čl. 15. i 16. Zakona o potvrđivanju konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije, NN, MU 02/05.

23 Čl. 21. *Ibid.*

24 Čl. 17. i 22. *Ibid.*

trgovanje utjecajem,²⁵ zlouporaba položaja,²⁶ nezakonito bogaćenje²⁷ te pranje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom.²⁸

I Konvencijom Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta propisana je državama strankama obveza inkriminiranja korupcije.²⁹

Antikorupcijski pravni okvir Republike Hrvatske

Posljednjih godina, ulaskom u Europsku uniju, Republika Hrvatska je uspostavila opsežan antikorupcijski pravni okvir koji se sastoji od odredaba kaznenog zakonodavstva,³⁰ Zakona o USKOK-u,³¹ Zakona o sprečavanju sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti,³² Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela,³³ Zakona o zaštiti svjedoka,³⁴ Zakona o sprečavanju pranja novca i financiranja terorizma,³⁵ Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima,³⁶ Zakona o pravu na pristup informacijama³⁷ kao i od međunarodnih pravnih dokumenata koje je Republika Hrvatska ratificirala. 1. 1. 2013. godine stupio je na snagu novi Kazneni zakon koji predviđa osjetno strožije kazne za koruptivna kaznena djela. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku³⁸ ukinuta je sudska istraga, a uvedena državnoodvjetnička, uveden je institut mogućeg donošenja nagodbe između tužitelja i okrivljenika u vidu presude na temelju sporazuma stranaka prema kojoj okrivljenik na temelju priznanja dobiva blažu sankciju, a tužitelj okončava kazneni postupak osuđujućom

25 Čl. 18. *Ibid.*

26 Čl. 19. *Ibid.*

27 Čl. 20. *Ibid.*

28 Čl. 23. *Ibid.*

29 Čl. 8. Zakona o potvrđivanju Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, Protokola za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice žena i djece te Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, kojima se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, NN, MU, br. 14/02, 13/03, 11/04.

30 Kazneni zakon Republike Hrvatske, NN, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15.

31 Zakon o USKOK-u, NN, br. 76/09, 116/10, 145/10, 57/11, 136/12, 148/13.

32 Zakon o sprečavanju sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti, NN, br. 26/11, 12/12, 124/12, 48/13, 57/15.

33 Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, NN, br. 151/03, 110/07, 45/11, 143/12.

34 Zakon o zaštiti svjedoka, NN, br. 163/03, 18/11.

35 Zakon o sprečavanju pranja novca i financiranja terorizma, NN, br. 87/08, 25/12.

36 Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima, NN, br. 178/04.

37 Zakon o pravu na pristup informacijama, NN, br. 25/13, 85/15.

38 NN br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14.

presudom. Zakonom o radu³⁹ i Zakonom o državnim službenicima⁴⁰ osigurana je zaštita *zviždača* što se tiče njihova prijavljivanja korupcije. Oduzimanje imovine osuđenom za koruptivna kaznena djela, osigurava Kazneni zakon.

Pod koruptivnim kaznenim djelima u užem smislu prvenstveno se misli na kaznena djela aktivnog i pasivnog podmićivanja, dok će se u određivanju koruptivnih kaznenih djela u širem smislu voditi računa o samim zakonskim inkriminacijama kaznenih djela i njihovim definicijama, sudskoj praksi te obvezujućim međunarodnim dokumentima. Pozitivno kazneno zakonodavstvo usklađeno je s međunarodnim dokumentima pa je tako novi kazneni zakon dobio i nova kaznena djela. U skladu s navedenim, prema Kaznenom zakonu, koruptivnim kaznenim djelima smatraju se *davanje i primanje mita* (čl. 293. i 294.), *davanje i primanje mita u gospodarskom poslovanju* (čl. 252. i 253.), *trgovanje utjecajem* (čl. 295.), *davanje mita za trgovanje utjecajem* (čl. 296.), *nezakonito pogodovanje* (čl. 292.), *zlouporaba u postupku javne nabave* (čl. 254.), *zlouporaba položaja i ovlasti* (čl. 291.), *primanje i davanje mita u postupku stečaja* (čl. 251.), *podmićivanje zastupnika* (čl. 339.), *pranje novca* (čl. 265.),⁴¹ i dr. Pojam podmićivanja obuhvaćen je kroz devet kaznenih djela, što u samom nazivu što u opisu kaznenog djela čime su se htjela obuhvatiti različita društvena područja u kojima postoji rizik od koruptivnih djela.

Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK), osnovan 2001. g., obavlja poslove državnog odvjetništva u predmetima koruptivnih kaznenih djela⁴² te zajedno s Policijskim nacionalnim uredom za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (PNUSKOK) provodi istrage koje se odnose na koruptivne radnje, u posljednje vrijeme visoko pozicioniranih osoba, s ciljem što efikasnije i učinkovitije borbe protiv korupcije i organiziranog kriminala, međutim, čini se da su djelovanja usmjerena više na suzbijanje korupcije, nego na njezino sprječavanje.

Primanje i davanje mita sinonim su za korupciju. Kazneno djelo *primanje mita*,⁴³ tzv. pasivno podmićivanje, zahtijevanje ili primanje mita odnosno

39 Čl. 155. st. 3. ZOR, štiti radnika koji prijavi nezakonito postupanje, od nezakonitog otkaza. NN br. 93/14.

40 Prema čl. 14.a. Radniku se ne može dati otkaz zbog prijavljivanja opravdane sumnje na korupciju. NN br. 92/05, 142/06, 77/07, 107/07, 27/08, 34/11, 49/11, 150/11, 34/12, 49/12, 37/13, 38/13, 01/15, 138/15.

41 Prema bivšem KZ, koruptivnim kaznenim djelima smatrala su se: Koruptivna kaznena djela, str. 11., Državni zavod za statistiku, dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/korupcija/koruptivna_kaznena_djela_2009.pdf (15. 4. 2016.).

42 Čl. 21. Zakon o USKOK-u taksativno navodi kaznena djela iz nadležnosti USKOK-a.

43 Čl. 293. KZ RH.

prihvat ponude ili obećanje mita od strane službene⁴⁴ ili odgovorne⁴⁵ osobe da za sebe ili drugoga, unutar ili izvan granica svoje ovlasti, obavi službenu ili drugu radnju, može se javiti kao *pravo* (riječ je o obavljanju radnje koja se ne bi smjela obaviti odnosno neobavljanju one koja bi se morala obaviti) za koje je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina, zatim kao *nepravo* (riječ je o obavljanju radnje koja bi se morala obaviti odnosno neobavljanju one koja se ne bi smjela obaviti), za koje je propisana kazna zatvora od jedne do osam godina i na kraju, može se javiti kao *naknadno pasivno podmićivanje* (kad službena ili odgovorna osoba nakon obavljanja, odnosno neobavljanja službene ili druge radnje, a u vezi s njom, zahtijeva ili primi mito), kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine. Radnja službene ili odgovorne osobe se odnosi na zahtijevanje mita, primanje mita i primanje obećanja mita. Postavlja se pitanje zašto je naknadno pasivno podmićivanje inkriminirano kao kazneno djelo s obzirom da je tražena usluga već izvršena, a dano mito nije imalo utjecaja na izvršenje tražene usluge. Međutim, odgovor možemo pronaći u stavu institucija prema kojem službene i odgovorne osobe ne smiju primiti nagrade za svoj rad jer time narušavaju povjerenu im službu kao i sam ugled institucije u kojoj rade. Isto tako, primanje nagrade *a posteriori* može djelovati kontraproduktivno na službenu ili odgovornu osobu koja prema drugom klijentu može *a priori* zahtijevati davanje nagrade.

Kazneno djelo *davanje mita*,⁴⁶ nuđenje, davanje ili obećanje mita službenoj ili odgovornoj osobi, namijenjeno toj ili drugoj osobi, da unutar ili izvan granica svoje ovlasti, obavi službenu ili drugu radnju, ima dva oblika, *pravo* (gdje je riječ o radnji koja se ne smije obaviti ili o neobavljanju radnje koja se mora obaviti, a uključuje i posredovanje) i *nepravo* aktivno podmićivanje (gdje je riječ o radnji koja se mora obaviti odnosno o neobavljanju radnje koja se ne smije obaviti, a uključuje i posredovanje). Za *pravo* aktivno podmićivanje propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina, a za *nepravo* kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Naknadno aktivno podmićivanje, davanje mita nakon učinjenog ne

44 Službena osoba je državni dužnosnik ili službenik, dužnosnik ili službenik u jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave, nositelj pravosudne dužnosti, sudac porotnik, član Državnog sudbenog vijeća ili Državnoodvjetničkog vijeća, arbitar i javni bilježnik. Službenom osobom smatra se i osoba koja u Europskoj uniji, stranoj državi, međunarodnoj organizaciji koje je Republika Hrvatska član, međunarodnom sudu ili arbitraži čiju sudbenost RH prihvaća, obavlja dužnosti povjerene osobama iz prethodne rečenice. Čl. 87. st. 3. KZ.

45 Odgovorna osoba je fizička osoba koja vodi poslove pravne osobe ili joj je izričito ili stvarno povjereno obavljanje poslova iz područja djelovanja pravne osobe ili državnih tijela ili tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Čl. 87. st. 6. KZ.

46 Čl. 294. *Ibid.*

predstavlja kazneno djelo iz razloga što se davanje poklona smatra jednim znakom pažnje i zahvalnosti nakon učinjene radnje, a koje nema i nije imalo utjecaja na poduzetu radnju jer bi u protivnom poklon bio dan unaprijed. Međutim, u ovom objašnjenju opravdali smo postupanje samog davatelja poklona *a posteriori* službenoj ili odgovornoj osobi, ali nismo uzeli u obzir da ovakvim postupanjem davatelj poklona može stvoriti kod navedenih osoba, koje će poslije učinjenih radnji primiti poklon, krivu percepciju o kojoj smo pisali. Valjalo bi razmisliti bar o propisivanju mogućeg ograničenja vrijednosti poklona čime bi predmetni poklon i mogao biti svrstan u mali znak pažnje. U protivnom, radilo bi se o nezakonitom postupanju. Zakonom je predviđena mogućnost da se počinitelj kaznenog djela davanja mita može osloboditi kazne ako prijavi djelo prije nego što bude otkriveno. Navedena odredba nije spretno riješena iz razloga što počinitelju kaznenog djela daje samo mogućnost da ga se u kaznenom postupku oslobodi od kazne, ali isto tako, i ne mora. Postavlja se pitanje koliko će se građana usuditi prijaviti davanje mita u kojem su sudjelovali kao počinitelji samo da bi otkrili koruptivne radnje.

Trgovanje utjecajem,⁴⁷ kazneno je djelo koje je u bivšem KZ⁴⁸ postojalo pod nazivom *Protuzakonito posredovanje* te time ne predstavlja novo kazneno djelo, već je ono usklađeno sa Zakonom o potvrđivanju Kaznenopravne konvencije⁴⁹ o korupciji i Zakonom o potvrđivanju Konvencije UN protiv korupcije.⁵⁰ Kazneno djelo se može javiti u tri oblika. Prvi oblik odnosi se na iskorištavanje službenog ili društvenog položaja ili utjecaja za posredovanje da se obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti ili da se ne obavi službena ili druga radnja koja bi se morala obaviti, za što je propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Drugi oblik uključuje prvi uz okolnost da je zbog toga zahtijevano ili primljeno mito odnosno prihvaćena ponuda ili obećanje mita za sebe ili drugoga, a predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina. Treći oblik sličan je drugom, međutim odnosi se na obavljanje radnje koja bi se morala obaviti odnosno neobavljanje radnje koja se ne bi smjela obaviti, a propisana kazna je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Posebno inkriminirano davanje mita jest za *trgovanje utjecajem*.⁵¹ *Davanje mita za trgovanje utjecajem* ne predstavlja novo kazneno djelo već

47 Čl. 295. KZ.

48 Bivši Kazneni zakon RH, NNbr. 110/97, 129/00, 51/01, 111/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08.

49 Čl. 12.

50 Čl. 18.

51 Čl. 296. KZ.

samo novi naziv kaznenog djela, a koje je u bivšem KZ bilo obuhvaćeno kaznenim djelom protuzakonitog posredovanja.⁵² Tko drugome ponudi, obeća ili daje mito, namijenjeno toj ili drugoj osobi, da ostvari sva zakonska obilježja kaznenog djela trgovanja utjecajem, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina za teži oblik, odnosno kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina za lakši oblik.

Kazneno djelo *zlouporabe položaja i ovlasti*⁵³ može počiniti službena ili odgovorna osoba koja iskoristi svoj položaj ili ovlast, prekorači granice svoje ovlasti ili ne obavi dužnost pa time sebi ili drugoj osobi pribavi korist ili drugome prouzroči štetu. Propisana kazna je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a ukoliko je kaznenim djelom pribavljena znatna imovinska korist ili je prouzročena znatna šteta, kazna je zatvor od jedne do dvanaest godina. Ovo kazneno djelo vrlo je slično s kaznenim djelom *zloupotrebe službenog položaja*, jedina je razlika u svojstvu počinitelja kaznenog djela i u nešto šire propisanim posljedicama što rezultira i nešto višim kaznama nego za kazneno djelo *zloupotrebe položaja* odgovornog lica.

Službena ili odgovorna osoba koja sporazumno pogoduje gospodarskom subjektu na način da mu prilagodi uvjete javne nabave ili sklopi ugovor s ponuditeljem čija je ponuda u suprotnosti s uvjetima iz dokumentacije za nadmetanje, čini kazneno djelo *nezakonitog pogodovanja*.⁵⁴ Zakon za počinitelja predviđa kaznu zatvora od šest mjeseci do pet godina kao i za službenu ili odgovornu osobu koja iskoristi položaj ili ovlast pogodovanjem u davanju, preuzimanju ili ugovaranju poslova za svoju djelatnost ili djelatnost osoba s kojima je interesno povezana.⁵⁵ Kazneno djelo sadrži i obuhvaća u jednostavnijoj formi kazneno djelo *zlouporabe* u obavljanju dužnosti državne vlasti⁵⁶ iz bivšeg KZ/97.

Stavljanje ponude temeljene na zabranjenom dogovoru između gospodarskih subjekata u postupku javne nabave s ciljem da naručitelj prihvati određenu ponudu predstavlja novo kazneno djelo *zlouporabe u postupku javne nabave*.⁵⁷ Zakonom je propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a ukoliko je kaznenim djelom pribavljena znatna imovinska korist ili je prouzročena znatna šteta,⁵⁸ zakon propisuje

52 Čl. 343. st. 4. i 5. KZ/97.

53 Čl. 291. KZ.

54 Čl. 292. KZ.

55 *Ibid.*, st. 2.

56 Čl. 338. KZ/97.

57 Čl. 254. KZ.

58 *Ibid.*, st. 2.

kaznu zatvora od jedne do deset godina. Zakon predviđa i mogućnost fakultativnog oslobođenja od kazne onog počinitelja koji dobrovoljno spriječi naručitelja da prihvati ponudu.⁵⁹ Na 10 do 15% vrijednosti javnih ugovora procijenjen je učinak koruptivnih kaznenih djela u postupcima javne nabave u Hrvatskoj.⁶⁰

Za razdoblje od 2015. do 2020. godine. donesena je i nova Strategija suzbijanja korupcije koja je fokusirana na prevenciju korupcije kroz detekciju korupcijskih rizika i uklanjanje preostalih zakonodavnih i institucionalnih nedostataka.⁶¹

U tablicama pod rednim brojem 1 i 2. možemo pogledati omjer između prijavljenih i osuđenih punoljetnih osoba za kaznena djela korupcije u Republici Hrvatskoj u 2014. godini.⁶²

Tablica 1. Broj kaznenih prijava protiv punoljetnih osoba u 2014. godini u RH

Kaznena djela	2014
Zloupotreba položaja i ovlasti	810
Trgovanje utjecajem	20
Primanje mita	67
Davanje mita	50
Davanje mita za trgovanje utjecajem	6
Nezakonito pogodovanje	6

Tablica 2. Osuđeni punoljetni počinitelji prema koruptivnim kaznenim djelima i izrečenim kaznenim sankcijama u 2014. godini u RH

KORUPTIVNA KAZNENA DJELA	UKUPNO	KAZNA ZATVORA	NOVČANA KAZNA	UVJETNA OSUDA
Zloupotreba položaja i ovlasti	150	60	-	90
Trgovanje utjecajem	6	4	-	2
Primanje mita	289	183	-	106

⁵⁹ *Ibid.*, str. 3.

⁶⁰ J. Radojčić, Corruption in Croatian public procurement 2012., dostupno na: <http://www.docstoc.com/docs/136907647/Corruption-in-Croatian-public-procurement> (15. 4. 2016.).

⁶¹ Strategija suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015. do 2020. godine, NN, br. 26/15.

⁶² *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014. godini*, Državni Zavod za statistiku RH, Zagreb, 2015, dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/SI-1551.pdf (25. 4. 2016.).

Davanje mita	45	13	-	32
Davanje mita za trgovanje utjecajem	6	-	-	6
Nezakonito pogodovanje	3	3	-	-

Kao što proizlazi iz tablica, najveći broj kaznenih prijava podnesen je za kazneno djelo *zlouporabe položaja i ovlasti* koje predstavlja najčešći oblik korupcije (810), dok broj osuđenih osoba iznosi 150, od čega je njih 60 osuđeno na kaznu zatvora, a 90 uvjetno. Zatim slijedi kazneno djelo *primanje mita* za koje je podneseno svega 67 kaznenih prijava, a osuđeno je 289 osoba, od kojih 183 na bezuvjetnu kaznu zatvora, a 106 na uvjetno. Uočena distinkcija između malog broja prijavljenih i enormnog broja osuđenih za kazneno djelo primanja mita dogodila se iz razloga Optužnog akta u aferi Hipokrat u kojoj su krajem 2013. godine optužena 364 liječnika.⁶³ Za kazneno djelo *davanje mita* podneseno je 50 kaznenih prijava, osuđeno je 45 osoba, od toga njih 13 na kaznu zatvora, a 32 uvjetno, dok je za kazneno djelo *davanje mita za trgovanje utjecajem* prijavljeno 6 osoba i osuđeno 6 osoba, od toga svi uvjetno. Za kazneno djelo *trgovanje utjecajem* podneseno je 20 kaznenih prijava, osuđeno je 6 osoba, od toga 4 na bezuvjetnu kaznu zatvora, a 2 uvjetno. I na kraju, za kazneno djelo *nezakonito pogodovanje* podneseno je 6 kaznenih prijava, a donesene su 3 osuđujuće presude, sve na bezuvjetnu kaznu zatvora.

Antikorupcijski pravni okvir Republike Srbije

U Krivičnom zakoniku Srbije⁶⁴ postoji šest koruptivnih kaznenih djela,⁶⁵ to su *zloupotreba službenog položaja* (član 359), *trgovina uticajem* (član 366), *primanje mita* (član 367), *davanje mita* (član 368), *zloupotreba položaja odgovornog lica* (član 234) i *zloupotreba u vezi sa javnom nabavkom* (član 234a).⁶⁶ Definicija korupcije sadržana je u *Zakonu o Agenciji za borbu protiv*

63 Više o tome vidi: V. Božić, Kazneno djelo primanja mita kroz prizmu korupcije između ugovornih liječnika obiteljske medicine i tvornice lijekova, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti*, Vol. VI, broj 1/2015, Zagreb, str. 101–150.

64 Krivični zakonik Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14.

65 Zajednički projekat Evropske unije i Saveta Evrope „Jačanje kapaciteta policije i pravosuđa za borbu protiv korupcije u Srbiji” (PACS), 2014., str. 41.

66 Kazneno djelo *zloupotreba u vezi sa javnom nabavkom* uvedeno je u KZ RS 2012. godine.

korupcije, koja korupciju određuje kao „odnos koji se zasniva zloupotrebom službenog, odnosno društvenog položaja ili uticaja, u javnom ili privatnom sektoru, u cilju sticanja lične koristi ili koristi za drugoga“.⁶⁷ Pored izostanka jasnog određenja korupcije u KZ, za primijetiti je da KZ⁶⁸ ne sadrži ni posebnu grupu koruptivnih kaznenih djela, što ostavlja prostor za različita teorijska tumačenja ovog pitanja.⁶⁹ Tako jedan broj teoretičara pod pojam koruptivnih kaznenih djela podvodi kaznena djela *protiv službene dužnosti, privrede, pravnog saobraćaja*, a drugi veoma restriktivno određuju ova kaznena djela i poistovjećuju ih s podmićivanjem. Pojedini autori u pojam korupcije pored pojedinih službenih kaznenih djela (*zloupotreba službenog položaja, primanje mita, davanje mita, protivzakonito posredovanje, prevara u službi, posluga, nesavestan rad u službi*) svrstavaju i *falsifikovanje službene isprave i pranje novca*.⁷⁰ Drugi, proširuju taj krug još i na zaključenje štetnog ugovora, odavanje poslovne i službene tajne.⁷¹ Neki autori pak prave razliku između korupcije u širem i užem smislu, svrstavajući u korupciju u širem smislu, pored *primanja i davanja mita, protivzakonitog posredovanja i falsifikovanja službene isprave (prava krivična dela korupcije)* i *nesavestan rad u privrednom poslovanju, poslugu i proneveru (neprava krivična dela korupcije)*.⁷²

Zloupotreba službenog položaja,⁷³ temeljno kazneno djelo protiv službene dužnosti, sastoji se u pribavljanju sebi ili drugom fizičkom ili pravnom licu kakve koristi, nanošenju drugome kakve štete ili u težoj povredi prava drugog, od strane službenog lica koji radnju činjenja ili nečinjenja može počinuti iskorištavanjem službenog položaja, prekoračenjem granica službenog ovlaštenja ili nevršenjem službene dužnosti. Ovisno o ostvarenoj imovinskoj koristi,⁷⁴ propisana kazna za osnovni oblik kaznenog djela je

67 Čl. 2. *Službeni glasnik RS*, br. 97/08, 53/10 i 66/11 – US.

68 *Ibid.*, br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 i 108/14.

69 U kratkom vremenskom periodu, od 2002. do 2005. godine u KZ RS postojala je grupa kaznenih djela korupcije, koja se odnosila na devet kaznenih djela: *korupciju u organima uprave, nenamensko raspolaganje sredstvima iz budžeta, korupciju u javnim nabavkama, korupciju u postupku privatizacije, korupciju u pravosuđu, zloupotrebu funkcije branioca ili punomoćnika, korupciju u zdravstvu, korupciju u prosveti i ugovaranje ishoda takmičenja*), *Zakon o izmenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Srbije*, *Službeni glasnik RS*, br. 10/02.

70 N. Teofilović, M. Jelačić, *Sprečavanje, otkrivanje i dokazivanje krivičnih dela korupcije i pranja novca*, Policijska akademija, Beograd, 2006, str. 70.

71 M. Jelačić, *Korupcija, društveno-pravni aspekti i metodi suprotstavljanja*, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, Beograd, 1996, str. 43.

72 Jovašević, D. *Krivična dela korupcije*, *Službeni glasnik*, Beograd, 2009, str. 91.

73 Čl. 359. KZ RS.

74 Prvi teži oblik odnosi se na slučajeve ostvarene protupravne imovinska korist koja prelazi iznos od 450 000 dinara, a drugi teži oblik na iznos preko milijun i petsto tisuća dinara.

kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Za prvi teži oblik predviđena je kazna zatvora od jedne do osam godina, a za drugi teži oblik kazna zatvora od dvije do dvanaest godina.

Trgovina uticajem,⁷⁵ kazneno djelo koje je u bivšem KZ RS⁷⁶ postojalo pod nazivom *protivzakonito posredovanje*. Kazneno djelo propisano je u pet mogućih oblika koji se odnose na posredovanje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja, korištenjem svog službenog ili društvenog položaja ili stvarnog ili pretpostavljenog uticaja, za što može i ne mora biti dana nagrada. Za najblaži oblik kaznenog djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a za najteži oblik kazna zatvora od dvije do deset godina.

Kazneno djelo *primanje mita*,⁷⁷ tzv. pasivno podmićivanje, ima tri svoja oblika: *pravo* (primanje ili obećanje poklona ili druge koristi radi izvršenja službene radnje koja se ne smije izvršiti ili neizvršenja radnje koja se mora izvršiti, za koje je propisana kazna zatvora od dvije do dvanaest godina), *nepravo* (primanje ili obećanje poklona ili druge koristi radi izvršenja službene radnje koja se treba izvršiti ili ne izvršenja službene radnje koja se ne smije izvršiti, za koje je propisana kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine) i *naknadno pasivno podmićivanje* (primanje ili obećanje poklona ili druge koristi koje nije unaprijed obećano nakon izvršene ili neizvršene radnje, za koje je propisana kazna zatvora od dvije do osam godina). Kaznom zatvora od tri do petnaest godina kaznit će se počinitelj za pravo i nepravo pasivno podmićivanje ako je djelo počinjeno u vezi s otkrivanjem kaznenog djela, pokretanjem ili vođenjem kaznenog postupka, izricanjem sankcije ili u vezi s izvršenjem izrečene sankcije.⁷⁸ Valjalo bi razmisliti da se navedena inkriminacija za kvalificirani oblik počinjenja djela uvrsti i u kazneni zakon RH.

Kod kaznenog djela *davanje mita*⁷⁹ razlikujemo samo pravo (ponuda ili obećanje poklona ili druge koristi službenoj ili odgovornoj osobi da izvrši radnju koju ne smije izvršiti ili da ne izvrši radnju koju bi morala izvršiti, što uključuje i posredovanje pri podmićivanju) i nepravo aktivno podmićivanje (ponuda ili obećanje poklona ili druge koristi službenoj ili odgovornoj osobi da izvrši službenu radnju koju bi morala izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne smije izvršiti, a uključuje i posredovanje

75 Čl. 366. KZ RS.

76 Do donošenja Zakona o izmjenama i dopunama KZ iz 2009. godine.

77 Čl. 367. KZ RS.

78 Čl. 367. st. 3. *Ibid.*

79 Čl. 368. *Ibid.*

pri podmićivanju). Za pravo aktivno podmićivanje propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a za nepravo kazna zatvora do tri godine. Radnja se sastoji od davanja, nuđenja, ili obećanja poklona ili neke druge koristi te od posredovanja pri podmićivanju. Kao i kod kaznenog djela primanja mita, nameće se nužnim pojam *poklona ili druge koristi* zamijeniti s pojmom *mita* koji je kao takav i definiran u međunarodnim dokumentima.⁸⁰

Odgovorno lice koje iskoristi svoj položaj ili ovlasti, prekorači granice svojih ovlasti ili nevršenjem svojih dužnosti pribavi sebi ili drugom fizičkom ili pravnom licu protupravnu imovinsku korist ili drugom nanese imovinsku štetu, čini kazneno djelo *zloupotrebe položaja odgovornog lica*⁸¹ za koje je propisana kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je za kvalificirani oblik predviđena kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina⁸² odnosno od dvije do deset godina.⁸³

*Zloupotreba u vezi sa javnom nabavkom*⁸⁴ odnosi se na zloupotrebu od strane ponuđača kao odgovorne osobe (podnošenje ponude koja se temelji na lažnim podacima u vezi sa javnom nabavkom, dogovaranje s drugim ponuđačima na nedozvoljen način, poduzimanje druge protupravne radnje s namjerom utjecaja na donošenje odluka naručitelja javne nabavke) i zloupotrebu od strane naručitelja kao odgovorne ili službene osobe (iskorištavanjem svog položaja ili ovlaštenja, prekoračenjem granice svog ovlaštenja i nevršenjem svoje dužnosti). Šteta nad javnim sredstvima posljedica je ovog počinjenog kaznenog djela, a propisana kazna za osnovni oblik je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina te kazna zatvora od jedne do deset godina⁸⁵ za kvalificirani oblik.

Donošenjem *Zakona o izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku* iz 2009. godine, došlo je do izmjena i u okviru glave 29a koja je dobila naziv *Posebne odredbe o postupku za krivična dela organizovanog kriminala, korupcije i druga izuzetno teška krivična dela* u kojoj je određen pojam korupcije: „U krivična dela korupcije i ako nisu rezultat delovanja organizovane kriminalne grupe, spadaju krivična dela: zloupotreba službenog položaja (čl. 359. KZS), trgovina uticajem (čl. 366. KZS),

80 Prema Čl. 2. Građanskopravne konvencije o korupciji, korupcija znači traženje, nuđenje, davanje ili primanje, izravno ili neizravno, mita.

81 Čl. 234. KZ RS, Inkriminacija unesena u KZ Zakonom o izmjenama i dopunama KZ iz 2012. godine.

82 Ako je izvršenjem djela pribavljena imovinska korist u iznosu preko *četiristo pedeset hiljada dinara*.

83 Ako vrijednost pribavljene imovinske koristi prelazi iznos od *milion i petsto hiljada dinara*.

84 Čl. 234.a. KZ RS, Inkriminacija unesena u KZ Zakonom o izmjenama i dopunama KZ iz 2012. godine.

85 Ukoliko je kazneno djelo učinjeno u vezi s javnom nabavkom čija vrijednost prelazi iznos od *sto pedeset miliona dinara*.

primanje mita (čl. 367. KZS) i davanje mita (čl. 368. KZS)⁸⁶. Nakon toga donesene su izmjene i dopune *Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala*,⁸⁷ kojim je promijenjen naziv zakona u *Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, korupcije i drugih posebno teških krivičnih dela*. Njime je uvedena lista kaznenih djela koja se imaju smatrati kaznenim djelima korupcije (*zloupotreba službenog položaja, trgovina uticajem, primanje mita i davanje mita*) na koja će se primijenjivati odredbe ovog zakona „kada je okrivljeni, odnosno lice kojem se daje mito, službeno ili odgovorno lice koje vrši javnu funkciju na osnovu izbora, imenovanja ili postavljenja od strane Narodne skupštine, Vlade, Visokog saveta sudstva ili Državnog veća tužilaca kada vrednost pribavljene imovinske koristi, krivičnim delom zloupotrebe službenog položaja prelazi iznos od 200 000 000 dinara“⁸⁸.

Sadašnji *Zakonik o krivičnom postupku*⁸⁹ ne sadrži više poglavlje koje se odnosi na posebne odredbe o postupku za kaznena djela organiziranog kriminala, korupcije i druga izuzetno teška kaznena djela, ali govori o kaznenim djelima u odnosu na koja se izvode posebne dokazne radnje, odnosno vodi poseban postupak za kaznena djela korupcije. Tu spadaju: *zloupotreba službenog položaja* (čl. 359. KZ), *trgovina uticajem* (čl. 366. KZ), *primanje mita* (čl. 367. KZ) i *davanje mita* (čl. 368. KZ). Izmjenama KZ iz 2012. godine izdvojeno je kazneno djelo *zloupotreba službenog položaja odgovornog lica* i uvedeno posebno kazneno djelo – *zloupotreba položaja odgovornog lica*. Propisano je i novo kazneno djelo *zloupotrebe u vezi sa javnom nabavkom* i oba su svrstana u koruptivna kaznena djela.⁹⁰ Nadalje, izvršene su izmjene u *Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, korupcije i drugih posebno teških krivičnih dela* (čl. 2)⁹¹ i *Zakoniku o krivičnom postupku* (čl. 162).⁹²

Trenutno u kaznenom zakonodavstvu Srbije postoji šest koruptivnih kaznenih djela, kao što smo naveli u uvodu ovog poglavlja, no i dalje se kao problem percipira činjenica nedostatka inkriminacije kaznenog djela

86 *Službeni glasnik RS*, br. 72/09.

87 *Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, korupcije i drugih posebno teških krivičnih dela*, *Službeni glasnik RS*, br. 42/02, 27/03, 39/03, 67/03, 29/04, 58/04, 45/05, 61/05, 72/09, 72/11, 101/11, 32/13.

88 Čl. 2. st. 3. i 4.

89 *Zakonik o krivičnom postupku*, *Službeni glasnik RS*, br. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 i 55/14.

90 *Ibid.*, br. 121/12.

91 *Ibid.*, br. 32/13.

92 *Ibid.*, br. 32/13.

nezakonitog bogaćenja, a u zadnjem Izvještaju Europske komisije o napretku RS ističe se potreba hitnih izmjena KZ o koruptivnim kaznenim djelima (posebno čl. 234 o zloupotrebi položaja odgovornog lica) i kaznenim djelima protiv privrede, sa ciljem da se utvrdi pouzdan i predvidljiv okvir kaznenog prava.⁹³

Za razliku od kaznenog materijalnog prava, kazneno procesno pravo pruža odgovor na pitanja o procesnim mehanizmima otkrivanja i dokazivanja koruptivnih kaznenih djela i specifičnostima postupka u kojem se procesuiraju. Ovdje, prije svega, imamo u vidu mogućnost poduzimanja posebnih dokaznih radnji čime je ispunjen jedan od međunarodno priznatih antikorupcijskih standarda.⁹⁴ Također, propisivanjem odredaba o zaštiti svjedoka, točnije o mogućnosti određivanja statusa zaštićenog svjedoka u slučaju koruptivnih kaznenih djela i njihovog ispitivanja pod mjerama posebne zaštite, a koje obuhvaćaju ispitivanje zaštićenog svjedoka pod uvjetima i na način koji osiguravaju da se njegova istovjetnost ne otkrije javnosti, a izuzetno ni okrivljenom niti njegovom branitelju (uz obavezu otkrivanja podataka 15 dana prije početka glavnog pretresa),⁹⁵ pružaju se dodatne garancije u pravcu dobivanja vjerodostojnog iskaza i osiguravanja kvalitetnog dokaza u procesuiranju ovih kaznenih djela. Značajno je za napomenuti da je osigurana i sudska zaštita *uzbunjivača* donošenjem *Zakona o zaštiti uzbunjivača*.⁹⁶

Budući da je jedan od antikorupcijskih standarda i specijalizacija nadležnih državnih organa u otkrivanju i procesuiranju ovih kaznenih djela, zakonodavstvo Republike Srbije sadrži odredbe kojima je predviđeno formiranje ovakvih specijaliziranih državnih organa. Važno je istaknuti da pored Zakonika o krivičnom postupku i drugi zakoni reguliraju pitanja antikorupcijskog djelovanja sa kazneno procesnog aspekta. Ovdje imamo u vidu *Zakon o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku* kojim je regulirano pitanje uključivanja u program zaštite učesnika krivičnog postupka i njima bliskih osoba, koji su uslijed davanja iskaza ili obavijesti značajnih za dokazivanje u kaznenom postupku izloženi opasnosti po život, zdravlje, fizički integritet, slobodu ili imovinu (čl. 1).⁹⁷ Značajno je za

93 Radni dokument Evropske komisije – Republika Srbija 2015 izveštaj o napretku, Brisel, 10. 11. 2015. godine, str. 14, dostupan na: www.seio.gov.rs (27. 4. 2016.).

94 Bejatović, S. Novi ZKP RS i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet. Zbornik radova *Teški oblici kriminaliteta i državna reakcija*, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Trebinje, 2013, str. 31–53.

95 Čl. 106. st. 3. Zakonika o krivičnom postupku RS.

96 Zakon o zaštiti uzbunjivača, *Službeni glasnik RS*, br. 128/2014.

97 Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela, *Službeni glasnik RS*, br. 32/13.

spomenuti i *Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela*⁹⁸ kojim je predviđeno oduzimanje imovinske koristi koja potječe od korupcije kao i način raspolaganja s njom, dok je teret dokazivanja na okrivljenom.

U tablicama pod rednim brojem 3 i 4. možemo pogledati omjer između prijavljenih i osuđenih punoljetnih osoba za kaznena djela korupcije u Republici Srbiji u 2014. godini.⁹⁹

Tablica 3. Broj kaznenih prijava protiv punoljetnih osoba u 2014. godini u RS

Kaznena djela	2014
Zloupotreba službenog položaja	1 306
Trgovina uticajem	19
Primanje mita	58
Davanje mita	27
Zloupotreba u vezi sa javnom nabavkom	17
Zloupotreba položaja odgovornog lica	684

Tablica 4. Osuđeni punoljetni počinitelji prema koruptivnim kaznenim djelima i izrečenim kaznenim sankcijama u 2014. godini u RS

KORUPTIVNA KAZNENA DJELA	UKUPNO	KAZNA ZATVORA	NOVČANA KAZNA	UVJETNA OSUDA
<i>Zloupotreba službenog položaja</i>	201	73	-	128
<i>Trgovina uticajem</i>	1	-	-	1
<i>Primanje mita</i>	35	29	-	6
<i>Davanje mita</i>	41	17	1	23
<i>Zloupotreba u vezi sa javnom nabavkom</i>	2	1	-	1
<i>Zloupotreba položaja odgovornog lica</i>	337	169	3	165

Kao što možemo vidjeti, najveći broj kaznenih prijava podniet je za kazneno djelo *zloupotrebe službenog položaja*, koje predstavlja najčešći oblik korupcije (1306), s tim da je osuđena samo 201 osoba od čega njih 73 na kaznu zatvora, dok je 128 osoba dobilo uvjetnu osudu. Zatim slijedi kazneno djelo *zloupotrebe položaja odgovornog lica*, za koje su podnesene 684 kaznene prijave, a osuđeno je 337 osoba, od kojih 169 na bezuvjetnu kaznu zatvora, 165 na uvjetnu kaznu i 3 osobe na novčanu kaznu. Za kazneno djelo *primanja mita* podneseno je 58 kaznenih prijava, od čega

⁹⁸ *Ibid.*, br. 32/13.

⁹⁹ *Punoljetni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2014 (SK12)*, Republički zavod za statistiku, dostupno na: www.stat.gov.rs (25. 4. 2016.).

je osuđeno 35 osoba, njih 29 na kaznu zatvora, a 6 uvjetno. Za kazneno djelo *trgovina uticajem* podneseno je 19 kaznenih prijava, a donesena je samo jedna osuđujuća presuda kojom je izrečena uvjetna osuda. I na kraju, za kazneno djelo *zloupotrebe u vezi sa javnom nabavkom* podneseno je 17 kaznenih prijava, a donesene su dvije osuđujuće presude, jedna na zatvorsku kaznu i jedna uvjetna osuda.

Nažalost, možemo zaključiti da je veoma mali broj osoba osuđen za kaznena djela koja su im stavljena na teret i da su uglavnom prevladavale uvjetne osude, što govori u prilog ne samo blage kaznene politike, već sugerira potrebu poduzimanja odgovarajućih normativnih i institucionalnih promjena radi povećanja efikasnosti u procesuiranju koruptivnih kaznenih djela. Stoga je u Izvještaju Europske komisije o napretku Srbije u 2015. godini navedeno da je „Srbija ostvarila izvjestan nivo pripremljenosti u pogledu borbe protiv korupcije, ali je korupcija i dalje široko rasprostranjena te da je neophodno uspostaviti evidenciju o istragama, optužnicama i pravomoćnim presudama u slučajevima korupcije na visokom nivou, izgraditi stabilan sistem za koordinaciju i praćenje provođenja Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije i akcijskog plana, osiguravajući da sve ključne institucije imaju odgovarajuće kapacitete i resurse da djelotvorno ispune dužnosti iz svoje nadležnosti i brzo usvoje nov *Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije* kako bi se ojačala njena uloga kao ključne institucije u još djelotvornijoj borbi protiv korupcije.“

MJERENJE KORUPCIJE

a) Indeks percepcije korupcije

Transparency International već dvadeset godina svake godine objavljuje Indeks percepcije korupcije (*Corruption Perceptions Index – CPI*)¹⁰⁰ koji na godišnjoj razini rangira države na temelju mjerenja Indeksa percepcije korupcije. U istraživanju i mjerenju Indeksa percepcije korupcije uključeno je za sada 177 država, a dobivena brojana oznaka Indeksa percepcije korupcije može se kretati u rasponu od 0 do 100, s tim što je broj veći, dakle bliži 100, riječ je o državi bez korupcije ili vrlo malo korumpiranoj državi, u odnosu na onu državu čiji je dobiven Indeks manji broj, pa tako govorimo o jako korumpiranoj državi.

¹⁰⁰ Više na: <http://www.transparency.hr/hr/sto-radimo/indeks-percepcije-korupcije/50> (15. 4. 2016.).

Iz tablice pod rednim brojem 5. možemo vidjeti najviše i najmanje korumpirane države na rang ljestvici, te u skladu s tim, i njihov dobiveni Indeks percpcije korupcije za 2015. godinu. Među najkorumpiranijim državama su Somalija, Sjeverna Koreja, Afganistan, Sudan i Južni Sudan, dok su najrazvijenije države najmanje korumpirane, kao što su Danska, Finska, Švedska, Novi Zeland, Nizozemska, Norveška, Švicarska, Singapur, Kanada i Njemačka. Indeks percpcije korupcije za pet najviše korumpiranih država kreće se u rasponu od 8 do 12, dok je Indeks pet najmanje korumpiranih država od 91 do 87.

Tablica 5. *Najviše i najmanje korumpirane države u 2015. prema Indeksu percpcije korupcije¹⁰¹*

DRŽAVA	IPC 2015	DRŽAVA	IPC 2015	DRŽAVA	IPC 2015
DANSKA	91	NORVEŠKA	87	SOMALIJA	8
FINSKA	90	ŠVICARSKA	85	SJ. KOREJA	8
ŠVEDSKA	89	SINGAPUR	83	AFGANISTAN	11
NOVI ZELAND	88	KANADA	81	SUDAN	12
NIZOZEMSKA	87	NJEMAČKA	81	JUŽNI SUDAN	15

Iz tablice pod rednim brojem 6. možemo pogledati kakva je situacija među državama regije u 2015. godini kao i u prethodnom petogodišnjem razdoblju. Najmanje korumpirana država regije jest Slovenija čiji Indeks u 2015. g. iznosi 60, potom ju slijedi Hrvatska s Indeksom 51. Na trećem mjestu je Crna Gora čiji je Indeks 44, dok je na četvrtom mjestu Makedonija s Indeksom 42. Peto mjesto zauzima Srbija s Indeksom 40. Najviše korumpiranom državom u 2015. g. od zemalja regije smatra se Bosna i Hercegovina. Ukoliko pogledamo istraživanja i mjerenja Indeksa percpcije korupcije u prethodnom petogodišnjem razdoblju možemo zamijetiti povećanje Indeksa za Hrvatsku, Srbiju, Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru u 2015. g. u odnosu na 2010. g. Međutim, to ne možemo reći i za Makedoniju i za Sloveniju. Makedonija u navedenom petogodišnjem periodu održava svoj izmjereni Indeks i nažalost ne pokazuje tendenciju ka njegovu povećanju. Slovenija, iako spada među najmanje korumpirane države regije, ne održava dobiveni Indeks u 2010. g. koji je iznosio 64 i bio najviši do sada.

101 Transparency International, *Corruption perceptions index*, dostupno na: <http://www.transparency.org/research/cpi/overview> (15. 4. 2016.).

Tablica 6. Indeks percepcije korupcije za države regije od 2010–2015. godine¹⁰²

DRŽAVA	2015	2014	2013	2012	2011	2010
HRVATSKA	51	48	48	46	40	41
SRBIJA	40	41	42	39	33	35
SLOVENIJA	60	58	57	61	59	64
BIH	38	39	42	42	32	32
CRNA GORA	44	42	44	41	40	37
MAKEDONIJA	42	45	44	43	39	41

b) Globalni barometar korupcije

Globalni barometar korupcije (*Global Corruption Barometer – GCB*) predstavlja najveće svjetsko istraživanje koje se temelji na iskustvima građana s korupcijom i njihovim percepcijama o prisustvu korupcije u društvu, a koja se reflektiraju i na uspješnost pojedine države u samoj borbi protiv korupcije. Istraživanje provode *Transparency International* i *WIN/Gallup International*.¹⁰³ Je li korupcija u porastu ili u opadanju, jesu li u protekloj godini nekome nudili ili davali mito, bi li prijavili korupciju, koji sektor smatraju najkorumpiranijim, kako mogu ocijeniti antikorupcijske mjere koje se provode na razini države, samo su neka od pitanja koja se postavljaju građanima u istraživanju. Rezultati istraživanja Globalnog barometra korupcije koji su objavljeni 2013. godine uključuju ukupno 107 država i ukupno 114 300 ispitanika.¹⁰⁴ U Hrvatskoj je istraživanje provedeno na uzorku od 1 000 ispitanika.¹⁰⁵

Prema rezultatima istraživanja na svjetskoj razini,¹⁰⁶ davanje mita vrlo je rasprostranjeno, čak 27% ispitanika platilo je mito službenim osobama u javnim institucijama u protekloj godini dana. Najsklonije su primanju mita

¹⁰² *Ibid.*

¹⁰³ Globalni barometar korupcije je istraživanje koje Transparency International provodi svake dvije godine u saradnji sa mrežom Gallup-a. U istraživanju se mjere iskustva i percepcija reprezentativnog broja stanovnika svake pojedine države.

¹⁰⁴ Predstavljanje Globalnog barometra korupcije Transparency International za 2012/2013, dostupno na: http://www.transparentnost.org.rs/stari/index.php?option=com_content&view=article&id=307%3Apredstavljanje-globalnog-barometra-korupcije-transparency-international-za-20122013&catid=14%3Avesti&Itemid=40&lang=sr (17. 4. 2016.).

¹⁰⁵ Globalni korupcijski barometar 2013, dostupno na: <http://www.transparency.hr/hr/clanak/globalni-korupcijski-barometar-2013-gradani-hrvatske-najkorumpiranijim-smatraju-politicke-stranke-sudstvo-i-javne-sluzbenike/14> (17. 4. 2016.).

¹⁰⁶ *Ibid.*

policija i pravosuđe, 31% ispitanika koji su došli u kontakt s policijom i 24% ispitanika koji su došli u kontakt sa sudstvom prijavilo je davanje mita. Političke su stranke najkorumpiranije, navodi se u istraživanju. Građani smatraju kako nije uvijek riječ o davanju novca kao koruptivnom djelu, puno je zastupljena i korumpiranost koja se temelji na faktoru poznanstva i osobnih veza, u što vjeruje gotovo 2 od 3 ispitanika. Građani su iskazali spremnost i volju u prijavljivanju korupcije, tako bi 9 od 10 ispitanika prijavilo korupciju, a 2/3 ispitanika od kojih je zatraženo mito odbilo je i dati mito. Građani najkorumpiranijima smatraju političke stranke i sudstvo, javne službenike, predstavnička tijela i zdravstvo, policiju, privatni sektor, obrazovni sustav, a najmanje korumpiranim doživljavaju vjerske organizacije, nevladine udruge i vojsku.¹⁰⁷ I na kraju, što se tiče poduzimanja antikorupcijskih mjera, 54 posto ispitanika smatra da vlade nisu uspješne u borbi protiv korupcije.

S obzirom na visoku percepciju korupcije u svijesti građana nužnim se nameće provoditi proaktivne mjere kojima će se građanima dati do znanja da se korupcija ne može u potpunosti iskorijeniti, ali da su upravo građani ti koji svojim aktivnim djelovanjem mogu doprinijeti suzbijanju korupcije na način da s jedne strane, prijave svaki slučaj mogućih koruptivnih radnji koja im se nude ili su za njih saznala, a s druge strane da osobno ne sudjeluju u podmićivanju službenih ili odgovornih osoba čime će utjecati i na smanjenje zasigurno velike *tamne brojke* počinitelja koruptivnih kaznenih djela.

KORUPCIJA U SUDSKOJ PRAKSI

a) Prijave, optužbe i osude za koruptivna kaznena djela u Republici Hrvatskoj

Iz tablice pod rednim brojem 7. možemo vidjeti broj prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba za korupcijska kaznena djela u devetogodišnjem razdoblju, od 2002–2010. godine. Podneseno je ukupno 11 126 kaznenih prijava koja se odnose na koruptivna kaznena djela, optuženo je 3 555 osoba, a osuđene su 1 406 osoba. Od ukupnog broja podnesenih kaznenih prijava,

¹⁰⁷ *Ibid.*, Vidi i: Božić, V., Kazneno djelo primanja mita kroz prizmu korupcije između ugovornih liječnika obiteljske medicine i tvornice lijekova, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti*, Vol. VI, broj 1/2015, Zagreb, str. 101–150.

optuženo je 31,95% prijavljenih osoba, a osuđeno je 12,64% prijavljenih odnosno 39,55% optuženih osoba. Već na prvi pogled, iz godine u godinu, vidljiv je porast broja podnesenih kaznenih prijava, ali i broja optuženih i osuđenih osoba. Tako je najviše kaznenih prijava podneseno u 2010. godini (1433), a najmanje u 2002. godini (872). Najviše optuženih bilo je u 2009. godini (492), a najmanje u 2003. godini (292). Najviše osuđenih bilježi 2010. godina (236), a najmanje 2005. godina (108).

Tablica 7. Prijave, optužbe i osude za korupcijska kaznena djela od 2002–2010. godine¹⁰⁸

KORUPCIJSKA KAZNENA DJELA	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
PRIJAVE	872	1 195	1 287	1 018	1 320	1 326	1 308	1 367	1 433
OPTUŽBE	295	292	346	352	421	429	461	492	467
OSUDE	111	129	121	108	137	168	168	228	236

b) Prijave, optužbe i osude za koruptivna kaznena djela u Republici Srbiji

Broj prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba za koruptivna kaznena djela u Republici Srbiji možemo vidjeti iz tablice pod rednim brojem 8. U sedmogodišnjem razdoblju, od 2006. do 2012. godine, ukupno je prijavljeno 18 198 osoba, optuženo je 6 905 osoba, a osuđeno je 3 777 osoba. Od ukupnog broja prijavljenih osoba optuženo je 37,94%, a osuđeno je 20,76% osoba od prijavljenih odnosno 54,70% od optuženih osoba. Za razliku od Republike Hrvatske, u Republici Srbiji trend podnesenih kaznenih prijava iz godine u godinu se smanjuje, tako je najviše podnesenih kaznenih prijava bilo u 2006. i 2007. godini (2918), da bi u 2010. godini broj prijavljenih bio najmanji i iznosio 2035 osoba. Nadalje, u 2011. i 2012. godini povećan je broj prijavljenih u odnosu na 2010., međutim još je uvijek osjetno manji broj nego 2006. i 2007. godine. Broj optuženih i osuđenih osoba također je iz godine u godinu manji, izuzev 2012. godine koja bilježi porast optuženih i osuđenih u odnosu na proteklo razdoblje. Najviše optuženih osoba evidentirano je u 2006. godini (1205), a najmanje u 2010. godini

¹⁰⁸ M. Mrčela, D. Novosel, D. Rogić-Hadžalić, *Korupcija: pravni okvir i pojavnici 2008–2010. godine*, RH Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2012, isto i M. Mrčela, D. Novosel, D. Rogić-Hadžalić, *Koruptivna kaznena djela 2002–2007. godine*, RH Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2009.

(571). Najviše donesenih osuđujućih presuda za koruptivna kaznena djela zabilježeno je u 2006. godini (684), dok je najmanje u 2010. godini (322).

Ukoliko pogledamo zadnju zajedničku godinu Republike Hrvatske i Republike Srbije u analizi prijave, optužbi i osuda za korupcijska kaznena djela, 2010. godinu, možemo konstatirati da je Republika Srbija zastupljena s većim brojem prijave, optužbi i osuda nego Republika Hrvatska, međutim, osvrnemo li se i na skoro duplo veći ukupni broj stanovnika od Republike Hrvatske¹⁰⁹ onda je to i za očekivati, a što je u konačnici ipak manje prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba u odnosu na ukupni broj stanovnika Republike Hrvatske.

Tablica 8. Prijave, optužbe i osude za korupcijska kaznena djela od 2006–2012. godine¹¹⁰

KORUPCIJSKA KAZNENA DJELA	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
PRIJAVE	2 918	2 918	2 872	2 764	2 035	2 413	2 278
OPTUŽBE	1 205	1 032	1 046	1 020	571	889	1 142
OSUDE	684	591	576	593	322	435	576

Zaključna razmatranja

Nažalost, korupcija je prisutna u gotovo svim sferama javnog i privatnog sektora, najviše u tranzicijskim i slabije razvijenim državama, a najmanje u razvijenim državama poput Danske, Finske i Švedske. U skladu sa svim navedenim i analiziranim, nameće se potreba jačanja svijesti kod građana o štetnosti korupcije, o negativnim posljedicama korupcije, s jedne strane, i samoj aktivnoj ulozi građana s druge strane, koju mogu ostvariti pokazivanjem na koruptivna djela za koja su saznali i koja su im nametnuta. Da bi građani tu ulogu prihvatili, potrebno im je to i omogućiti, a ne da zato budu kažnjeni, kao i poboljšati sam sustav prijave koruptivnog ponašanja. Nulta stopa na toleranciju ne smije biti samo u domeni izjave, već ona mora biti stav države i društva. Nastavno, potrebno je urediti zakonski okvir koji se odnosi na zaštitu zviždača. Na taj način, sigurno će se učinkovitije otkrivati i suzbijati korupcija. Od velike je važnosti u borbi protiv korupcije

¹⁰⁹ Prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Republičkog fonda za statistiku za 2013. godinu, Republika Hrvatska ima 4,253 milijuna stanovnika, a Republika Srbija 7,164 milijuna stanovnika.

¹¹⁰ Izvor podataka: Republički zavod za statistiku, dostupno na: <http://www.stat.gov.rs>.

učinkovita provedba zakona, suradnja sa civilnim društvom, ali isto tako, i na razini država, međunarodna suradnja. Što se tiče zdravstva, potrebno je pojačati kontrolu na svim razinama sustava zdravstvene zaštite, liste čekanja moraju biti transparentne, edukacija i usavršavanje liječnika na teret doniranih sredstava treba biti u cijelosti zakonski regulirana. Što se tiče pravosuđa, kako bi se smanjile koruptivne radnje, nužna je njegova efikasnost i neovisnost, a dosadašnja sudska praksa pokazatelj je (ne) kažnjavanja korupcije, pa se shodno tome, i građanima šalje poruka kako velik broj prijavljenih neće biti osuđen. Izrečene kazne za koruptivna kaznena djela dosta su blage što daje odraz neprimjerenog kažnjavanja počinitelja za korupciju. Nužno je poduzimanje antikorupcijskih mjera u javnom sektoru te mjera koja se odnose na moguće sukobe interesa. I na kraju, valjalo bi ipak razmisliti o posebnoj glavi koruptivnih kaznenih djela s obzirom na zaštitni objekt u Kaznenom zakonu.

LITERATURA

1. Bejatović, S., Novi ZKP RS i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet, *Zbornik radova „Teški oblici kriminaliteta i državna reakcija“*, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Trebinje, 2013.
2. Božić, V., Kazneno djelo primanja mita kroz prizmu korupcije između ugovornih liječnika obiteljske medicine i tvornice lijekova, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti*, Vol. VI, broj 1/2015, Zagreb.
3. Budak, J., Korupcija u Hrvatskoj: percepcije rastu, problemi ostaju, *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 106/2006, Zagreb.
4. Caiden, G. E., Towards a General Theory of Official Corruption, *Asian Journal of Public Administration*, 10(3), 1988.
5. Criminal Law Convention on Corruption, European Treaty Series – No. 173, Strasbourg, 27. I. 1999, dostupno na: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007f3f5>, NN, MU br. 11/00.
6. Civil Law Convention on Corruption, European Treaty Series – No. 174, Strasbourg, 4. XI. 1999, dostupno na: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007f3f3>
7. Derenčinović, D., *Mit(o) korupciji*, Zagreb, 2001.

8. Jelačić, M. *Korupcija, društveno-pravni aspekti i metodi suprotstavljanja*, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, Beograd, 1996.
9. Jovašević, D. *Krivična dela korupcije*, Službeni glasnik, Beograd, 2009.
10. Kazneni zakon Republike Hrvatske, NN, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15.
11. Kazneni zakon RH – bivši, NN, br. 110/97, 129/00, 51/01, 111/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08.
12. Klaić, B., *Rječnik stranih riječi*, Zagreb, 1990.
13. Krivični zakonik Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14.
14. Kurtović, A., *Standardi i instrumenti Konvencije UN protiv korupcije u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu*, Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva, Zagreb, 2005.
15. *Punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2014 (SK12)*, Republički zavod za statistiku, dostupno na: www.stat.gov.rs
16. Mrčela, M., Novosel, D., Rogić-Hadžalić, D., *Korupcija: pravni okvir i pojavnici oblici 2008–2010. godine*, RH Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2012.
17. Mrčela, M., Novosel, D., Rogić-Hadžalić, D., *Koruptivna kaznena djela 2002–2007. godine*, RH Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2009.
18. Nye, J. S., *Corruption and Political Development*, 1967.
19. Punoletni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014. godini, Državni Zavod za statistiku RH, Zagreb, 2015, dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/SI-1551.pdf
20. Radni dokument Evropske komisije – Republika Srbija 2015 izveštaj o napretku, Brisel, 10. 11. 2015. godine, dostupan na: www.seio.gov.rs
21. Republički zavod za statistiku, dostupan na: <http://www.stat.gov.rs>
22. Strategija suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015. do 2020. godine, NN, br. 26/15.
23. Teofilović, N., Jelačić, M., *Sprečavanje, otkrivanje i dokazivanje krivičnih dela korupcije i pranja novca*, Policijska akademija, Beograd, 2006.
24. Transparency International Hrvatska, *Program predavanja Korupcija i antikorupcijske strategije*, dostupno na: http://www.transparency.hr/upload_data/site_files/198040337020849532211545588342_program-predavanja-korupcija-i-antikorupcijske-strategije.pdf

25. *UN Convention against Corruption*, UN, New York, 2004, dostupno na: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf, NN, MU br. 2/05.
26. Zakon o zaštiti uzbunjivača, *Službeni glasnik RS*, br. 128/14.
27. Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela, *Službeni glasnik RS*, br. 32/13.
28. Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, korupcije i drugih posebno teških krivičnih dela, *Službeni glasnik RS*, br. 42/02, 27/03, 39/03, 67/03, 29/04, 58/04, 45/05, 61/05, 72/09, 72/11, 101/11, 32/13.
29. Zakon o kaznenom postupku, NN, br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14.
30. Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 i 55/14.
31. Zakon o sprečavanju sukoba interesa, NN, br. 26/11, 12/12, 124/12, 48/13, 57/15.
32. Zakon o potvrđivanju Građanskopravne konvencije o korupciji, NN, MU, br. 6/03.
33. Zakon o potvrđivanju Kaznenopravne konvencije o korupciji, NN, MU, br. 11/00.
34. Zakon o potvrđivanju konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije, NN, MU, 02/05.
35. Zakon o izmenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 10/02.
36. Zakon o potvrđivanju Konvencije UN protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, Protokola za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice žena i djece te Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, kojima se dopunjuje Konvencija UN protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, NN, MU, br. 14/02, 13/03, 11/04.
37. Zakon o USKOK-u, NN, br. 76/09, 116/10, 145/10, 57/11, 136/12, 148/13.
38. Zakon o sprečavanju sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti, NN, br. 26/11, 12/12, 124/12, 48/13, 57/15.
39. Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, NN, br. 151/03, 110/07, 45/11, 143/12.

40. Zakon o zaštiti svjedoka, *NN*, br. 163/03, 18/11.
41. Zakon o radu, *NN* br. 93/14.
42. Zakon o državnim službenicima, *NN*, br. 92/05, 142/06, 77/07, 107/07, 27/08, 34/11, 49/11, 150/11, 34/12, 49/12, 37/13, 38/13, 01/15, 138/15.
43. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, *NN*, br. 87/08, 25/12.
44. Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima, *NN*, br. 178/04.
45. Zakon o pravu na pristup informacijama, *NN*, br. 25/13, 85/15.
46. Zajednički projekat Evropske unije i Saveta Evrope „Jačanje kapaciteta policije i pravosuđa za borbu protiv korupcije u Srbiji” (PACS), 2014.

WEB ADRESE

1. http://www.dzs.hr/Hrv/publication/korupcija/koruptivna_kaznena_djela_2009.pdf
2. <http://www.zajednoprotyvkorupcije.org/najcesci-oblici-korupcije/>
3. <https://pravosudje.gov.hr/istaknute-teme/antikorupcija/6154>
4. <http://www.transparency.hr/hr/sto-radimo/indeks-percepcije-korupcije/50>
5. <http://www.transparency.org/research/cpi/overview>
6. <http://www.transparency.hr/hr/clanak/globalni-korupcijski-barometar-2013-gradani-hrvatske---najkorumpiranim-smatraju-politicke-stranke-sudstvo-i-javne-sluzbenike/14>
7. http://www.transparentnost.org.rs/stari/index.php?option=com_content&view=article&id=307%3Apredstavljanje-globalnog-barometra-korupcije-transparency-international-za-20122013&catid=14%3Avesti&Itemid=40&lang=sr

CRIMINAL LAW ANSWERS TO CORRUPTION
WITH PROPOSALS DE LEGE FERENDA

Vanda Bozic, PhD

University of Zagreb, Faculty of Law

Tanja Kesic, PhD

Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade

Abstract: Corruption in the broadest sense is any abuse of authority in order to obtain private benefits. It manifests itself in different and very sophisticated ways, takes place in both the public and private sector and is one of the greatest threats to democratic order and the rule of law. Although it is as old as human society and labelled as a negative social phenomenon, it has not yet been defined in a unique way. Nonetheless, criminal legislation contain narrower or wider list of criminal acts of corruption, provide for the specialization of the state bodies in fighting this forms of crime and prescribe specific procedures for its prosecution. In addition, countries make special efforts to develop and promote international cooperation and implementation of international standards in this area. Therefore, this paper will analyze the most important international documents, national legislation of the Republic of Croatia and the Republic of Serbia, with references to the examples of good practice in combating corruption offenses. Special attention will be paid to analyzing possibilities for more efficient fight against corruption, considering that a number of factors, including those of criminal procedure character, affect the efficiency and effectiveness of the investigation, and thus the criminal proceedings as a whole.

Keywords: corruption, corruption offenses, prosecution of corruption.

НАУЧНО-СТРУЧНИ СКУП СА МЕЂУНАРОДНИМ УЧЕШЋЕМ
Тара, 24–26. мај 2016. године

**ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ:
ПРАВДА, СЛОБОДА И БЕЗБЕДНОСТ**

Том 1

ЗБОРНИК РАДОВА

КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА
ФОНДАЦИЈА „ХАНС ЗАЈДЕЛ”
Београд, 2016

ПРОГРАМСКИ ОДБОР

Председник

Проф. др ДРАГАНА КОЛАРИЋ, в.д. декана Криминалистичко-полицијске академије

Чланови

LUTZ KOBER, руководицац Представништва Ханс Зајдел Фондације
за Србију и Црну Гору

Проф. др ЗОРАН СТОЈАНОВИЋ, Правни факултет Универзитета у Београду

Проф. др МИОДРАГ СИМОВИЋ, судија Уставног суда БиХ

Проф. др СТАНКО БЕЈАТОВИЋ, декан Правног факултета
Универзитета у Крагујевцу

Проф. др МИЛАН ШКУЛИЋ, Правни факултет Универзитета у Београду

Проф. др ЗОРАН ИЛИЋ, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију
Универзитета у Београду

Др ЈОВАН ЂИРИЋ, директор Института за упоредно право, Београд

Др ИВАНА СТЕВАНОВИЋ, директор Института за криминолошка и
социолошка истраживања, Београд

Проф. др САША МИЈАЛКОВИЋ, в.д. продекана за материјално-финансијске
послове, Криминалистичко-полицијска академија

Проф. др МИЛАН ЖАРКОВИЋ, в.д. продекана за наставу,
Криминалистичко-полицијска академија

Проф. др ТИЈАНА ШУРЛАН, в. д. продекана за студије другог степена,
Криминалистичко-полицијска академија

Проф. др WANG SHIQUAN, председник Кинеског
криминалистичко-полицијског универзитета

Проф. др JOSÉ GARCÍA MOLINA,
директор Националне полицијске академије, Авила, Шпанија

Проф. др ZOLTAN RAJNAI, Факултет Банки Донат,
Универзитет Обуда, Будимпешта, Мађарска

Проф. др JOZEF МЕТЕЊКО, Полицијска академија, Братислава, Словачка

Проф. др АНДРЕЈ СОТЛАР, декан Факултета за безбедност
Универзитета у Марибору, Словенија

ЖЕЛИМИР РАДМИЛОВИЋ, начелник Полицијске академије у Загребу, Хрватска

Проф. др ОЛИВЕР БАЧАHOVIЋ, декан Факултета безбедности,
Скопље, Македонија

Зоран Павловић

ПРОЦЕСНА ПРАВА ОКРИВЉЕНОГ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ247

Саша Марковић

РАДНО-ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ЗАПОСЛЕНИХ У МИНИСТАРСТВУ УНУТРА-
ШЊИХ ПОСЛОВА У СВЕТЛУ ОДРЕДБИ НОВОГ ЗАКОНА О ПОЛИЦИЈИ259

Хатица Бериша, Раде Славковић

САРАДЊА СНАГА БЕЗБЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СА
МЕЂУНАРОДНИМ БЕЗБЕДНОСНИМ СНАГАМА287

Жарко Синђелић

КРИВИЧНА ДЕЛА НЕОВЛАШЋЕНО ПРИСЛУШКИВАЊЕ И СНИМАЊЕ
И НЕОВЛАШЋЕНО ФОТОГРАФИСАЊЕ305

Дијана Јанковић

КРАТКОТРАЈНЕ КАЗНЕ ЗАТВОРА319

Сретко Јанковић

КАЗНЕНА ПОЛИТИКА ЗА КРИВИЧНО ДЕЛО УГРОЖАВАЊА ЈАВНОГ
САОБРАЋАЈА УЧИЊЕНО ПОД УТИЦАЈЕМ АЛКОХОЛА345

Ивана Миловановић

КРИВИЧНОПРАВНА ЗАШТИТА ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ – ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ365

Милица Ковачевић, Љиљана Стевковић

ИНДИКАТОРИ О МАЛОЛЕТНИЧКОМ ПРАВОСУЂУ И ЕВИДЕНТИРАЊЕ
МАЛОЛЕТНИЧКОГ КРИМИНАЛИТЕТА У СРБИЈИ391

Госпава Стојановић, Ненад Путник

КОНТРОЛА НАД ВОДНИМ РЕСУРСИМА КАО ФАКТОР
НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ409

Слађана Барош, Ивана Радовић, Саша Плећаш

ПРАКСА ПРЕКРШАЈНИХ СУДОВА У БЕОГРАДУ
У СЛУЧАЈЕВИМА СЕКСУАЛНОГ РАДА425

Срђан Благојевић, Михаило Зоговић

КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА ОДБРАНЕ И БЕЗБЕДНОСТИ
КАО БИТНИХ ФУНКЦИЈА ПОЛИТИЧКОГ СИСТЕМА441

Vanda Božić, Tanja Kesic

KAZNENOPRAVNI ODGOVORI NA KORUPCIJU
UZ PRIJEDLOGE DE LEGE FERENDA455

Georgică Panfil, Mihaela Marin

THE IMPACT OF NEW TECHNOLOGIES
IN THE FIELD OF CRIME SCENE INVESTIGATION483